

Turisme i patrimoni cultural material i immaterial del Pirineu català: aproximació als usos turístics actuals

Resum

Les destinacions turístiques, durant aquests darrers anys, han hagut de crear ofertes innovadores i diferenciades amb l'objectiu de poder seguir sent competitives en el mercat global. Justament, el present article analitza propostes de posada en valor d'elements culturals materials i immaterials en diverses zones del Pirineu català, les quals han permès donar a conèixer espais singulars fins llavors poc coneguts, i alhora, aconseguir un avantatge competitiu en el mercat turístic.

Paraules clau: *estiuieg, excursionisme, oferta turística, patrimoni natural i cultural.*

Introducció

El primer turisme a les zones de muntanya nasqué gràcies a l'estiuieg. Aquest fenomen no es va originar per atzar ni fou únic sinó que estigué vinculat amb les tesis higienistes que, a partir de mitjan segle XIX, campaven per Europa, que apostaven per les aigües-mineromedicals com a remei de malalties i com a element de prevenció. Aquesta realitat, juntament amb la millora de les vies de comunicació (el tren fou un molt bon còmplice) generà l'arribada dels primers viatgers a indrets de vora el mar, a balnearis i a espais de muntanya.

No obstant, a banda dels estiuiejants, en la mateixa època a les zones de muntanya arribaren també els excursionistes que, motivats pel moviment intel·lectual de la Renaixença, buscaven la recuperació dels valors de la nació catalana entre els elements tangibles i intangibles de la Catalunya rural. De nou, no es tractava d'un fenomen excepcional sinó que s'emmarcava en el creixement de l'associacionisme i dels clubs esportius, com el Centre Excursionista de Catalunya, el primer que es constituí a l'Estat espanyol.

Així doncs, es pot afirmar que les activitats turístiques dels primers visitants eren gaudir del paisatge, de l'aire lliure, de les aigües fresques... és a dir, romandre en espais antítesis als espais urbans.

Ester Noguer i Juncà,
doctora en turisme
i professora de
l'Escola Universitària
d'Hoteleria i Turisme
de Sant Pol

Actualment, més de 150 anys després d'aquests primers visitants, el Pirineu segueix acollint persones que busquen el contacte amb la natura. Ara bé, també s'han creat noves propostes adaptades a les exigències de la demanda actual d'experiències actives (el visitant vol ser un actor i no un espectador) i personalitzades (propostes turístiques fetes a mida). En aquest sentit, cal mencionar que la creació d'aquestes noves ofertes són necessàries per poder seguir competint en un mercat turístic cada vegada més ampli.

Els usos actuals del patrimoni del Pirineu català

Actualment, algunes de les noves ofertes turístiques del Pirineu català són:

- Turisme literari: entre d'altres, podem destacar la Ruta Literària Ruiz Zafón, basada en els llocs de la vila de Puigcerdà de principis del segle xx per on transcorre la novel·la *El Joc de l'Àngel* de l'escriptor català de prestigi internacional Carlos Ruiz Zafón.

L'itinerari, que està degudament senyalitzat amb columnes de granit polit i plaques metal·litzades amb els fragments seleccionats, comença a l'estació de tren i finalitza a l'entrada sud del Camí dels Enamorats, tot passant pel llac, per la Villa San Antonio i pel passeig de Rigolisa.

- Turisme gastronòmic: utilitzant com a recurs els productes alimentaris, podem trobar nombroses campanyes gastronòmiques vinculades als productes tradicionals de la regió, com per exemple la campanya gastronòmica de la trumfa de la vall de Camprodon. Així mateix, també podem realitzar rutes gastronòmiques, com ara la ruta de les formatgeries de l'Alt Urgell, que permet degustar i conèixer el procés de producció d'alguns dels formatges premiats a escala internacional.

Il·lustració 1: Placa de la Ruta Literària Ruiz Zafón per Puigcerdà. Font: Ajuntament de Puigcerdà

Il·lustració 2: Senyalització del Camí de la Retirada. Font: Som Cultura

- Turisme astronòmic: observar les estrelles i els fenòmens astronòmics amb un guia especialista en el tema es possible a l'Observatori Astronòmic Albanyà, situat en el càmping Bassegoda Park, que és el primer campament de la península Ibèrica acreditat per la Fundació Starlight. Alhora, el juny del 2017, fou considerat per l'organització sense ànim de lucre International Dark-Sky Association (IDA), el primer parc internacional de cel fosc del sud d'Europa.

- Turisme cultural: en aquests moments en diferents indrets del Pirineu podem trobar propostes relacionades amb esdeveniments històrics, com pot ser el Camí de la Retirada (des de Molló fins a Prats de Molló) o el Camí de l'Exili (des de la Vajol al poble de les Illes, tot enfilant el massís de les Salines).

Així mateix, també podem visitar museus

vinculats a oficis antics, com el Museu de les Trementinaires de Tuixent o el Museu del Ciment Asland de Castellar de n'Hug.

- "Allotjaments no tradicionals": entre d'altres, podem destacar el gampling, un concepte que s'utilitza per fer referència a les propostes d'hospedatge que combinen el càmping i glamour, és a dir, es tracta de dormir en contacte amb la natura i amb tots els serveis de luxe.

Conclusions

Després d'aquest breu repàs, i d'altres casos d'estudi que no figuren en aquest article, es pot afirmar que el Pirineu català disposa d'un llegat natural i cultural molt interessant per posar en valor i convertir-lo en diversos atractius turístics que encaixin de manera molt coherent amb les demandes de la societat actual.

Ara bé, cal fer un ús racional d'aquests atractius per evitar que la sobreexplotació turística posi en perill la conservació i/o preservació del recurs natural o cultural material o immaterial.

Il·lustració 3: Vista de la cuina del Museu de les Trementinaires. Font: Museu de les Trementinaires

Il·lustració 4: La piràmide de Le Mas Cabanids. Font: Le Mas Cabanids

Referències

Le Mas Cabanids (s. d.). Benvinguts al Museu de les Trementinaires. [Il·lustració]. Recuperat el 27 de juny de: <http://www.trementinaires.org/>

Museu de les Trementinaires (s. d.). La Piràmide. [Il·lustració]. Recuperat el 27 de juny de:

<https://www.mascabanids.com/es/hebergements/la-piramide/>

Puigcerdà Turisme (s. d.). Ruta Literària Ruiz Zafón. [Il·lustració]. Recuperat el 27 de juny de:

<http://www.puigcerda.cat/gaudeix/que-fer-a-puigcerda/turisme-cultural-i-familiar/rutes-tematique/ruta-literaria-ruiz-zafon-1>

Som Cultura (s. d.). Camí de la Retirada, de Molló a Prats per Coll d'Ares. [Il·lustració]. Recuperat el 27 de juny de: <https://somcultura.com/cami-de-la-retirada-de-mollo-a-prats-per-coll-dares/>